

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS
pārbaudes lietā Nr. 2024-58-9
Rīgā

10.10.2024.

Nr. 6-6/47

SIA "[A]"
[e-pasta adrese]

Rīgas dome
riga@riga.lv

Atzinums pārbaudes lietā Nr. 2024-58-9

Tiesībsargs ir izskatījis pārbaudes lietu Nr.2024-58-9, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA "[A]" (turpmāk – iesniedzējs) 2024.gada 23.augusta iesniegumu (reg. Nr. 1263). Iesniedzējs lūdz tiesībsargu sniegt savu vērtējumu par personas tiesībām tikt apbedītam blakus savam laulātajam Rīgā, Jaunajos ebreju kapos. Pārbaudes lietas mērķis bija izvērtēt, vai apbedīšanas ierobežojumi, kas pamatoti ar reliģiskiem apsvērumiem, nesamērīgi neierobežo personas cilvēktiesības.

Tiesībsargs ir izvērtējis iesniedzēja uzdoto jautājumu kopsakarā ar tiesisko regulējumu un sniedz atzinumu.

Faktiskie un juridiskie apstākļi

[1] Iesniedzēja argumentācija.

[1.1] Iesniedzējs, aprakstot sava klienta situāciju, norāda, ka personai tika atvēlēta vieta apbedīšanai blakus savam laulātajam, kurš apbedīts Rīgā, Jaunajos ebreju kapos. Tomēr kapsētas pārzinis norādījis, ka saskaņā ar ebreju tradīcijām ebreju kapsētā nav pieļaujams apbedīt personas, kas nav ebreji. Kā kompromiss tika piedāvāta iespēja blakus ebreju laulātajam apbedīt urnu ar otra laulātā pelniem, tomēr šāds risinājums klientam nav piemērots.

[1.2] Šāds ierobežojums aizskar Satversmes 110.pantā noteiktās tiesības. Šīs tiesības būtu jāinterpretē tādējādi, ka arī pēc nāves turpinās tiesības uz laulāto ģimenes vienotību un cieņas saglabāšanu.

[2] Tiesiskais regulējums.

[2.1] Personu apbedīšanu Rīgas valstspilsētas teritorijā regulē Rīgas domes 2023.gada 18.oktobra saistošie noteikumi Nr.RD-23-242-sn "Rīgas valstspilsētas pašvaldības kapsētu darbības un uzturēšanas saistošie noteikumi" (turpmāk – Rīgas domes saistošie noteikumi). Tie izdoti, pamatojoties uz Pašvaldību likuma 45.panta pirmās daļas 2.punktu, kas paredz, ka dome ir tiesīga izdot saistošos noteikumus par publiskā lietošanā nodotu pašvaldības teritoriju, tostarp, kapsētu, izmantošanu.

[2.2] Rīgas domes saistošo noteikumu 38.punkts paredz, ka kapsētas pārzinim, pamatojoties uz reliģiskās organizācijas garīgā personāla (arhibīskaps, mācītājs, priesteris, rabīns u. c.) lūgumu, ir tiesības noteikt īpašus nosacījumus apbedīšanas kārtībai kapsētā, ņemot vērā attiecīgās ticības mācību, kā arī kulta tradīcijas. Papildus jānorāda, ka saskaņā ar Rīgas domes saistošo noteikumu 1.pielikumu Jaunie ebreju kapi ir daļēji slēgtā kapsēta. Daļēji slēgtā kapsētā mirušos apbedī izveidotās kapavietās, bet jaunu kapavietu ierādīšana ir ierobežota.

Saskaņā ar Rīgas domes saistošo noteikumu 4.punktu Rīgas dome ar lēmumu var nodot pašvaldības kapsētu vai tās daļu uzturēšanā reliģiskajām organizācijām; noteikt īpašu statusu kapavietai, kapsētas daļai vai sektoram, paredzot citu kapavietu piešķiršanas, uzturēšanas un apbedīšanas kārtību, ņemot vērā kapavietas, kapsētas daļas vai sektora vēsturiskos, reliģiskos un citus apstākļus. Tomēr saskaņā ar pārbaudes lietā noskaidroto, šāds lēmums attiecībā uz Jaunajiem ebreju kapiem nav pieņemts.

Tiesībsarga vērtējums un secinājumi

[3] Jautājumi, kas saistīti ar personas vēlmi tikt apbedītai noteiktā veidā vai vietā, ir pelnījuši visdziļāko cieņu un pēc iespējas lielāku šo vēlmju respektēšanu. Tas ir atzīts gan Latvijas tiesu praksē, gan nostiprināts Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņās. Vienlaikus konkrētajā gadījumā nav runa tikai par formāliem nosacījumiem vai tiesību normām, kas liedz personas apbedīšanu noteiktā vietā, bet gan par vērtību konfliktu starp personas individuālajiem uzskatiem un reliģiskām normām. Tādējādi, gatavojot šo atzinumu, tiesībsargs vērtē, kā tiek sabalansētas personas tiesības

uz privāto un ģimenes dzīvi, ieskaitot cilvēka cieņas aizsardzību, ar citu personu tiesībām uz reliģijas brīvību.

[4] Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir skatījusi vairākas lietas, kas skar jautājumus par personas apbedīšanu. Vispārīgi šie jautājumi tiek iekļauti Cilvēka tiesību un pamatbrīvību konvencijas (turpmāk – Konvencija) 8.panta tvērumā.

[4.1] Konvencijas 8.pantā noteikts, ka ikvienam ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un korespondences neaizskaramību, tādējādi tas apvieno gan Satversmes 96.pantā, gan Satversmes 110. pantā noteiktās tiesības. Piemēram, jau lietā X pret Vāciju (pieteikums Nr. 8741/79)¹ tika akceptēts, ka veids, kādā persona nākotnē vēlas organizēt pati savu apbedīšanu, ietilpst tiesību uz privāto dzīvi tvērumā. Vēlāk savā praksē Eiropas Cilvēktiesību tiesa šo jautājumu ir skatījusi ne tikai privātās dzīves, bet arī tiesību uz ģimenes dzīvi kontekstā, ja runa bija par tuvinieku bērnu rituālu vai apbedīšanas organizēšanu.² Vienlaikus citos spriedumos tiesa apzināti nav analizējusi, vai jautājums skar personas privāto vai ģimenes dzīvi, bet vienkārši norādījusi, ka skatīs jautājumu Konvencijas 8.panta kontekstā.³ Tā kā Satversme un Konvencija jebkurā gadījumā veido vienotu cilvēktiesību aizsardzības sistēmu, tad pārskatāmības nolūkos turpmāk atzinumā tiks lietotas atsauces uz Konvencijas 8.pantu, vienlaikus ar to saprotot arī Satversmes 96. un 110.pantā garantētās tiesības.

[4.2] Savukārt Latvijas tiesu praksē apbedīšanas jautājumi vienmēr skatīti saistībā ar cilvēka cieņas principu, uzsverot to saistību ar latviskajām tradīcijām, dzīvesziņu un identitātes izpausmēm, tostarp to saistot ar Satversmes 1.pantu.⁴

[5] Atbilstoši likuma "Par pašvaldībām" 15.panta pirmās daļas 2.punktam viena no pašvaldības autonomajām funkcijām ir kapsētu izveidošana un uzturēšana. Ja likumdevējs kādu funkciju noteicis par pašvaldības autonomo funkciju, tad pašvaldībai ir pienākums to pildīt. Pašvaldībai ir pienākums savas kompetences ietvaros nodrošināt to, lai iedzīvotāju tiesības tiktu īstenotas atbilstošākajā veidā. Likuma "Par pašvaldībām" 7.panta otrā daļa noteic, ka autonomās funkcijas izpildi organizē un par to atbild pašvaldība. Autonomo funkciju īstenošanas apjomu nosaka tiesību

¹ 1981.gada 10.marta lēmums pieejams <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-73753>

² Sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2018.gada 24.aprīļa spriedumu lietā Lozovyye pret Krieviju, pieejams: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-182452>

³ Sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2006.gada 17.janvāra spriedumu lietā Elli Poluhas Dodsbo pret Zviedriju, pieejams: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-72033>

⁴ Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2019.gada 5.marta spriedumu lietā Nr.2018-08-03, Senāta Administratīvo lietu departamenta rīcības sēdes 2024.gada 31.maija lēmumu lietā Nr.SKA-281/2024.

normas. Tādēļ pašvaldība, īstenojot savas autonomās funkcijas, bauda rīcības brīvību, ciktāl to neierobežo tiesību normas.⁵ Kā norādīts iepriekš, Rīgas domes saistošie noteikumi kapsētas pārzinim paredz iespēju noteikt īpašus nosacījumus apbedīšanas kārtībai kapsētā, ņemot vērā attiecīgās ticības mācību, kā arī kulta tradīcijas.

Satversmes 99.pants paredz, ka ikvienam ir tiesības uz domas, apziņas un reliģiskās pārliecības brīvību. Šī panta otrajā teikumā noteikts, ka baznīca ir atdalīta no valsts. Tāpat reliģijas brīvību aizsargā Konvencijas 9.pants, kas noteic, ka ikvienam cilvēkam ir tiesības uz domu, apziņas un reliģijas brīvību; šīs tiesības ietver arī brīvību mainīt savu reliģisko pārliecību vai ticību un nodoties savai reliģijai vai ticībai, kā vienatnē tā kopā ar citiem, piekopjot kultu, izpildot reliģiskas vai rituālas ceremonijas un sludinot mācību. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka aizgājēju apbedīšana noteiktā veidā ir nozīmīga reliģiskās prakses sastāvdaļa un to aptver Konvencijas 9.pantā noteiktās tiesības nodoties reliģijai vai ticībai gan individuāli, gan kolektīvi.⁶ Tāpat, lai gan pamatā valstij attiecībā uz reliģijas brīvību ir negatīvi pienākumi, t.i. jāatturas no nepamatotas iejaukšanās šo tiesību īstenošanā, noteiktos gadījumos valstij var nākties veikt kādas darbības, lai nodrošinātu personas iespējas praktizēt savu reliģiju, piemēram, noteikt atbilstošu tiesisko regulējumu vai citādi.⁷ Šāds reizumis pozitīvs pienākums nav pretrunā Satversmē noteiktajam principam par baznīcas atdalītību no valsts, jo tādējādi tiek nodrošināts, ka tiesības uz reliģijas brīvību ir patiesi izmantojamas.

[6] Ņemot vērā iepriekš minēto, iesniegumā uzdotais jautājums par iespējām personai tikt apglabātai ebreju kapsētā nevar tikt skatīts atrauti no reliģiskās dimensijas, proti, ebreju kopienas tiesībām uz reliģiskās brīvības izpausmi, kas saistīta ar mirušo apglabāšanu. Attiecīgi, vērtējot, vai nesamērīgi nav pārkāptas Konvencijas 8.pantā garantētās tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi, kā arī cilvēka cieņas princips, šīs intereses ir jāsabalansē ar citas grupas tiesībām praktizēt reliģiju noteiktā veidā. Eiropas Cilvēktiesību tiesa arī ir uzsvērusi, ka, cenšoties šīs intereses sabalansēt, valsts struktūrām [tiesām, iestādēm un tostarp arī tiesībsargam] ir jāievēro objektivitāte un neitralitāte. Proti, nav pieļaujams, ka izvērtējuma gaitā tiek apšaubīta vai īpaši vērtēta reliģiskās

⁵ Satversmes tiesas 2019.gada 5.marta sprieduma lietā Nr.2018-08-03 12.1.punkts, Satversmes tiesas 2008.gada 24.septembra sprieduma lietā Nr.2008-03-03 21.1. punkts.

⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2021.gada 20.jūlija spriedums lietā Polat pret Austriju, 51.paragrāfs, pieejams: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-211365>, kā arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2022.gada 8.novembra spriedums lietā Aygun pret Beļģiju, pieejams: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-220710>

⁷ Sk., piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2017.gada 10.janvāra spriedumu lietā Osmanoglu un Kocabas pret Šveici, 86.paragrāfs, pieejams: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-170436>

pārlicības vai tās izpausmju pamatotība (leģitimitāte).⁸ Tas būtu pieļaujams vien gadījumos, kad attiecīgās izpausmes ir dziļi pretrunā tām vērtībām, ko aizsargā Konvencija, piemēram, ja runa ir par poligāmiju, bērnu laulībām u.tml. Attiecīgi valstij šādās situācijās novērtējuma brīvība ir salīdzinoši šaura.⁹ Iesniegumā aprakstītās situācijas kontekstā tas nozīmē, ka, ja saskaņā ar ebreju kultūras vai reliģiskajiem principiem ir svarīgi, ka kapsētā netiek apglabātas personas, kas nav ebreji, šāds uzskats ir jācieņa.

[7] Satversmes tiesa, apstiprinot Augstākās tiesas izdarītos secinājumus par pašvaldības kapsētām, ir atzinusi, ka kapsētām vispārīgi ir publiskas lietas statuss. Lai gan kapsētas ir visiem pieejamas un izmantojamas bez īpašas atļaujas, tomēr noteiktu kapavietu izmanto tikai konkrēta persona, kurai piešķirtas tās izmantošanas tiesības. Tādējādi, lai izpildītu apbedīšanas pienākumu, atsevišķi kapsētas iecirkņi - kapavietas vai dzimtas kapavietas - var tikt nodoti konkrētu personu sevišķā lietošanā ar tiesībām tikt apglabātām šajos iecirkņos vai apbedīt tajos savus piederīgos.¹⁰ Kapavietas piešķiršana ir būtiska tieši mirušā cilvēka cieņpilnai apbedīšanai. Vispārcilvēciskās vērtības, tostarp cilvēka cieņa, pieprasa, ka pēc nāves tuviniekiem ir pienākums apbedīt mirušo cilvēku, un kapavietas piešķiršana ir nepieciešams priekšnoteikums tam, lai būtu nodrošināta apbedīšanas pienākuma izpilde. Pašvaldības rīcība, piešķirot personai kapavietu, pēc sava rakstura nav pakalpojums, jo pastāv apbedīšanas pienākums, kas tuviniekiem neparedz izvēles iespējas, proti, mirušā cilvēka ķermeni, guldot kapā, ir jāapbedī kapsētā.¹¹

Augstākās tiesas Senāts, izskatot jautājumu par kapavietas uzturēšanas līguma noslēgšanu, ir norādījis, ka, lemjot par kapavietas uzturēšanas līguma noslēgšanu, jāņem vērā Latvijā vēsturiski izveidojies paradums mirušos apbedīt kapsētās, kas ir latviskās dzīvesziņas un identitātes izpausme, ko aizsargā cilvēka cieņas princips. Latviskajā identitātē būtiska ir mirušo atgriešanās dzimtajā kapsētā un ģimenes (dzimtas) kapavietu veidošana. Tāpat Senāts, atsaucoties arī uz citām publikācijām, ir norādījis, ka jābūt nopietniem iemesliem, lai personu apbedītu citā kapsētā, ārpus tuvinieku loka un ierastās vides. Kapavieta ir simboliska vieta, kur iespējams uzturēt savu sociālo atmiņu („lasīt” pagātni) un radīt identitāti un kolektīvo piederību.¹² Analizējot lietas

⁸ Sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2010.gada 10.jūnija sprieduma lietā Maskavas Jehovas liecinieki un citi pret Krieviju, 119.paragrāfs, pieejams: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-99221>

⁹ Turpat

¹⁰ Satversmes tiesas 2019.gada 5.marta spriedums lietā Nr.2018-08-03, Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2015.gada 20.novembra lēmums lietā Nr.SKA-1427/2015.

¹¹ Satversmes tiesas 2019.gada 5.marta spriedums lietā Nr.2018-08-03.

¹² Senāta Administratīvo lietu departamenta 2024.gada 4.jūnija sprieduma lietā Nr.SKA-259/2024 6.punkts un tajā minētie avoti.

Nr.SKA-259/2024 apstākļus, Senāts tostarp norādīja, ka cilvēka cieņas princips prasa ņemt vērā lietas individuālos apstākļus un pieteicēja subjektīvo attieksmi, lemjot par viņa tiesībām noslēgt kapavietas uzturēšanas līgumu. Lietā norādīts, ka ir respektējama pieteicēja konsekventā pozīcija, ka viņam laika gaitā izveidojusies stipra emocionāla piesaiste konkrētajai kapavietai. Vienlaikus, izdarot šo secinājumu, Senāts arī norādīja, ka nav konstatēts, ka konkrētās kapavietas uzturēšanas līguma noslēgšana ar pieteicēju aizskartu kādas citas personas tiesības vai tiesiskās intereses. Tādējādi nebija tiesisku šķēršļu pienācīgi novērtēt pieteicēja situācijas individuālos apstākļus un taisnīgi izlemt lietu, respektējot cilvēka cieņas principu. Tiesa spriedumā atzina, ka, ņemot vērā pieteicēja subjektīvo attieksmi pret kapavietu un tās uzturēšanu kopš 1991.gada oktobra, viņam pastāv aizsargājama tiesiska interese turpināt kopt ar šo kapavietu saistīto rituālu un tradīciju, neatkarīgi no kapavietas iegūšanas apstākļiem un tā, vai laikus un pienācīgi noslēgts kapavietas uzturēšanas līgums.

[8] Atbildot uz iesniegumā uzdoto jautājumu un nosveroties par labu vienām vai otrām interesēm, jāņem vērā vairāki apstākļi, tostarp, Jauno ebreju kapu statuss. Lai gan šobrīd tā ir pašvaldības kapsēta, tomēr, kā liecina jau pats kapsētas nosaukums, to vēsturiskā izcelsme pagājušā gadsimta pirmajā pusē ir tieši kā ebreju kapsētai. Arī okupācijas laikā, kad tos dēvēja par Šmerļa kapiem, kulturāli tie vismaz daļēji turpināja saglabāt ebreju kapsētas lomu.¹³ Tādējādi, izmantojot Rīgas domes saistošo noteikumu 38.punktā paredzēto iespēju noteikt īpašus nosacījumus apbedīšanas kārtībai kapsētā, ja to lūdz garīgais personāls, faktiski tiek atjaunota šīs kapsētas vēsturiskā funkcija būt tieši par apbedīšanas vietu ebreju kopienai.

Ņemot vērā, ka Latvija ir sekulāra valsts, šajā atzinumā paustie apsvērumi nekādā veidā nav jāsaprot tā, ka Rīgas vai citām pašvaldībām būtu pozitīvais pienākums katrai reliģiskajai konfesijai nodrošināt kapsētu, kur apbedīšana būtu pieļaujama tikai atbilstoši tās reliģiskajiem kanoniem. Tomēr pašvaldība šādā veidā var panākt kaut daļēju vēsturiskā taisnīguma atjaunošanu, ja izvēlas to darīt.

[9] Konkrētajā gadījumā saduras iesniegumā aprakstītā viena laulātā (un potenciāli arī plašāka ģimenes un pēcnācēju, ja tādi ir) interese būt apglabātam blakus savam laulātajam ar ebreju kopienas interesēm.

¹³ Sk., piemēram, G.Moreins "Ebreju kapakmeņi Latvijā", "Māksla", Nr.6, 01.11.1988.

[9.1] Šīs intereses var izpausties gan kā cieņas izrādīšana tur jau apglabātajām personām, gan arī šo personu tuviniekiem, kas tur apglabājuši aizgājējus, paļaujoties, ka šī ir reliģiskajām un kultūras tradīcijām atbilstoša vieta. Tāpat kā ir aizsargājamas konkrētas personas vēlmes attiecībā uz savu un tuvinieku apbedīšanu, ir aizsargājamas arī citu aizgājēju vēlmes būt apbedītiem vietā, kur tiek respektētas viņu tradīcijas. It sevišķi, ja apbedīšanas laikā pastāvēja apstākļi, kas varēja radīt šādu paļāvību. Tiesībsarga ieskatā, Jauno ebreju kapu izveides vēsture ir pietiekama, lai šāda paļāvība rastos. Attiecībā uz apstākli, ka okupācijas laikā un kādu brīdi pēc neatkarības atjaunošanas kapsētā varēja tikt apglabātas arī personas, kas nebija ebreji, būtu jārespektē šo aizgājēju un viņu tuvinieku un pēcnācēju tiesības uz dzimtas kapiem arī šobrīd. Vienlaikus atsaukšanās uz šādu okupācijas laika praksi vispārīgi nebūtu pietiekama, lai personai rastos paļāvība, ka arī tā var tikt apglabāta Jaunajos ebreju kapos, ja tās laulātais apglabāts jau pēc tam, kad tā primāri atkal kalpoja kā ebreju kapsēta.

[9.2] Dzimtas kapu kontekstā nozīmīgs apstāklis var būt arī tas, vai, izlemjot par kapa vietu, reliģiskais aspekts tika pārrunāts. Piemēram, ja apbedīšana notika laikā, kad Jaunajos ebreju kapos vispārīgi varēja tikt apglabāta jebkura persona, tad loģiski, ka šādi apsvērumi visticamāk nepastāvēja. Bet, ja Jaunie ebreju kapi kā dzimtas kapi tika apsvērti jau laikā, kad tos atkal centās izmantot tikai kā ebreju kapsētu, tad apsvērumi var būt arī tas, vai persona, kas pieder ebreju kopienai un kuru šajā kapsētā apglabāja vispirms, bija izteikusi šādu vēlmi, vadoties no savas reliģiskās pārliecības. Šādā gadījumā, iespējams, pat var runāt par aizgājēja apzinātu vēlmi tikt apbedītam saskaņā ar reliģiskajiem un kultūras priekšnosacījumiem, neskatoties uz to, ka tas faktiski liegta iespēju nākotnē tur apglabāt viņa laulāto vai citus ģimenes locekļus. Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa, gan vērtējot jautājumu par iespējamo personas pārapbedīšanu, gan arī lietās, kas skar reliģijas brīvību, ir uzsvērusi personas gribas nozīmi. Piemēram, skatot lietu par personas pārapbedīšanu, tiesa akceptēja valsts pieeju noteikt, ka pārapbedīšana ir pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos, norādot, ka valstij šādās situācijās ir plaša rīcības brīvība, un tostarp analizēja arī to, vai ir kādas indikācijas, kas liecinātu, ka persona sākotnēji būtu bijusi apbedīta pretēji tās vēlmēm. T.i. tiesa, vadoties no lietas apstākļiem, pieņēma, ka sākotnējās apbedīšanas vietas izvēle bija loģiska un atbilstoša aizgājēja vēlmēm.¹⁴ Savukārt attiecībā uz reliģijas brīvības respektēšanu vispārīgi tiesa, cita starpā, ir rakstījusi, ka vienas personas nodošanās reliģijai un tās praksēm var radīt ģimenes atsvešināšanos vai neapmierinātību tās tuviniekos, tomēr, kamēr tā ir

¹⁴ Sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2006.gada 17.janvāra spriedumu lietā Elli Poluhas Dodsbo pret Zviedriju 26.punktu, pieejams: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-72033>.

pašas personas brīva izvēle, nav pamata uzskatīt, ka tā ir tieši reliģija, kas to ir izraisījusi, bet drīzāk citu ģimenes locekļu nevēlēšanās pieņemt attiecīgās personas nodošanos savai reliģijai.¹⁵ To, vai apbedītajai personai tieši reliģija bijusi nozīmīgs apsvērums, visbiežāk zinās šīs personas tuvinieki.

Lai gan ebreju kopienas un kapsētā apglabāto tuvinieku savstarpējā izpratne par reliģisko normu ievērošanas nepieciešamību, visticamāk, atšķiras, tomēr, vadoties no neitralitātes principa, tiesībsargs atturēsies no jebkāda vērtējuma par to, vai vispārīgi mūsdienās ebreju kopienai būtu nozīmīgi, ka kapsētā netiek apglabātas personas, kas nav piederīgas ebreju kopienai. Tāpat arī dažādi jūdaisma novirzieni šo jautājumu var risināt atšķirīgi, bet tā ir attiecīgās kopienas izvēle un nebūtu pareizi norādīt, kāds būtu pareizākais veids. Publiski pieejamā informācija liecina, ka šis jautājums ir aktuāls un tā risinājuma interpretācijas ir dažādas, tostarp, nodalot atsevišķu kapsētas daļu ģimenēm, kur tikai viens no laulātajiem ir ebrejs u.tml.¹⁶ Iesniegumā norādīts, ka Jauno ebreju kapu gadījumā kā kompromiss tiek piedāvāta iespēja blakus ebreju laulātajam apglabāt aizgājēja, kas pats nav ebrejs, pelnus. Iesniedzēja klientam šāds risinājums nav pieņemams, un arī šāda nostāja ir saprotama un pelnījusi cieņu.

[10] Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesībsargs vispārīgi Rīgas domes praksē Jaunajos ebreju kapos apbedīšanu organizēt atbilstoši ebreju tradīcijām nesaskata pārkāpumu. Tomēr tiesībsarga secinājums nav šķērslis iesniedzēja klientam vai citām personām Administratīvā procesa likuma kārtībā ar sūdzību vērsties Rīgas valstspilsētas pašvaldības Mājokļu un vides departamentā, aprakstot tieši savus individuālos apstākļus, kas varētu būt radījuši paļāvību uz apglabāšanu dzimtas kapos.

[11] Papildus, sagatavojot atzinumu pārbaudes lietā, tiesībsargs secināja, ka pietrūkst publiski pieejamas oficiālas informācijas par to, kurās no Rīgas teritorijā esošajām kapsētām, pamatojoties uz Rīgas domes saistošo noteikumu 38.punktu, ir noteikti īpaši nosacījumi apbedīšanas kārtībai, ņemot vērā attiecīgās ticības mācību, kā arī kulta tradīcijas. Informācijas pieejamība ir nozīmīgs aspekts, kas jāņem vērā, analizējot, vai personai varētu rasties paļāvība, ka konkrētajā kapsētā tā var tikt apbedīta vai arī tur veidot dzimtas kapus. Tādējādi aicinu Rīgas valstspilsētas pašvaldību šo informāciju padarīt vienkopus publiski pieejamu, piemēram, kā pielikumu Rīgas domes

¹⁵ Sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2010.gada 10.jūnija sprieduma lietā Maskavas Jehovas liecinieki un citi pret Krieviju, 111.paranāfs, pieejams: <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-99221>

¹⁶ Sk., piemēram, šādu 2010.gada 2.februāra ārvalstu rabīnu viedokli [Burial of a Non Jewish Spouse](http://www.bbc.com/news/magazine-34666084) (rabbinicalassembly.org), kā arī aktualitāti ilustrējošu preses rakstu <https://www.bbc.com/news/magazine-34666084>

saistošajiem noteikumiem. Lūdzu informēt tiesībsargu par šīs rekomendācijas ieviešanu līdz 2025.gada 15.janvārim.

[12] Pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 25. panta pirmo daļu, ar šo atzinumu pārbaudes lietas izskatīšana tiek pabeigta.

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 25.panta ceturto daļu atzinumam ir rekomendējošs raksturs.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons